

idet artiklen i Kulturhistorisk Leksikon ikke går ud over denne. Det højt besungne tværfaglige samarbejde, der kunne være klaret pr. telefon, ville uden tvivl have hindret sådanne småfejl. Det samme gælder lokaliseringen af visse stednavne.

Til gengæld har de to Heller tappert kastet sig ud i opklaringen af mange problemer i forbindelse med Jomsvikingernes Saga. Gid de to værker var faldet i de modsatte hænder. For medens Knytlinga Saga er et stykke regulær historieskrivning, er Jomsvikingesagaen en historisk roman. Behøver man at være Tolkien-fan for i stednavnet Mørkved=Myrkvidr=Mirkwood at genkende fornalderssagaens mytiske geografi? En sammenligning mellem de spredte anekdoter om jomsvikingerne i det 12. årh.s litteratur og den, ganske vist alt andet end strenge, komposition i Jomsvikingernes Saga afslører efter anmelderens mening (som de to indledere kender men måske ikke billiger) at der er sket en ordentlig omkalfatring af stoffet, først og fremmest slutter sagaen logisk nok med slaget i Hjørungavåg da næsten alle vikingerne faldt, medens det andre steder som hos Saxo er anbragt midt blandt deres bedrifter – det er sjældent historien er så ordentligt komponeret som litteraturen.

Knytlinga Saga og Jomsvikingernes saga fører os tilbage fra ca. 1185 til Harald Klak og kristendommens indførelse. Et tredje islandsk værk, Skjoldungesagaen, dækker sagnhistorien fra kong Skjold og vistnok til Brávallaslaget. Den kendes i et islandsk fragment fra slutningen af 1200-tallet og som helhed i en latinsk oversættelse af Arngrimur Jonsson fra 1590-erne. Den sidste er gengivet på dansk af Aksel Olrik i Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie 1894, og da Olrik var alt hvad man kunne forlange af tværfaglighed er der en udmærket kommentar, omend man ikke bør overse de mange nye iagttagelser som Jakup Benediktsson og Bjarni Guðnason har beriget forskningen med. Men alt i alt råder vi altså nu over det Bodil Begtrup efterlyste: en dansk udgave af den middelalderlige islandske version af Danmarkshistorien.

Inge Skovgaard-Petersen

Norges Gamle Love. Anden række, 1388–1604, utgitt av Den Rettshistoriske Kommissjon, bd. 3 (1483–1513), del II (Kirkens lovgivning) ved *Grethe Authén Blom* og *Ferdinand Linthoe Næshagen*; del III (Vedtægter) ved *Gösta Aqvist* og *Halvor Kjellberg*. Oslo 1976. (Sid. 337–551 af 2. R., Bd. 3).

I de af A. Taranger i forordet til bd. 1, 1912, formulerede principper for det norske lovværks anden række blev det fastlagt, at der for hvert tidsafsnit skulle gennemføres en opdeling af materialet i tre kategorier: I. Statens lovgivning. II. Kirkens lovgivning. III. Vedtægter. Når statens og kirkens lovgivning fra 1536 gik sammen i ét, skulle materialet efter dette år fordeles på de to grupper Statens lovgivning og Vedtægter. Hele bd. 1 udkom i 1912 og dækkede tidsafsnittet 1388–1448; under og efter første verdenskrig kom bd. 2, omfattende tiden 1448–1482 med registerbind som afslutning 1932–34, og 1966 udkom bd. 3, tiden 1483–1513, første afdeling: Statens lovgivning ved *Grethe Authén Blom*. Med det foreliggende halvbind er bd. 3 afsluttet på nær registret.

Kirkens lovgivning var i bd. 1 og 2 bearbejdet af Taranger og efter ham af O. Kolsrud (1912, 1918). Det nu fremlagte tidsafsnit følger efter mere end et halv århundrede. Men i den hensigt at bevare det enhedspræg er principperne blevet bibeholdt. Man finder f. eks. i kirkeafsnittet brugen af store og små tryktyper i regesterne, alt efter det pågældende dokumentets retsstatus – noget man ellers ikke bruger i dag. De fleste dokumenter er allerede kendt fra *Diplomatarium Norvegicum* eller andre publikationer; nogle, som dér kun står i registret, er her blevet optrykt med fuld tekst.

Den norske kildepublikation er nået længere frem i tiden end de tilsvarende fra Sverige og Danmark. Mange dokumenter af nordisk interesse må altså søges her, f. eks. akter om de nordiske johannitere (Nr. 246 f, 262, 294 f), franciskanere (særligt Stockholm, Nr. 313) og cisterciensere (Nr. 264, 284, 333), kulten af Birgittas datter Katarina som helgen i de nordiske lande (Nr. 280, 338, 378), korstågsaflad for nordisk støtte til de under pave Innocens VIII (1484–92) proklamerede korstog mod tyrkerne (Nr. 259, 276) og russerne (Nr. 267–270). Nogle interessante dokumenter om forholdet mellem Munkaliv, Vadstena og andre birgittinerklostre hører hertil (Nr. 248, 287, 307, 337, 355, 362). Man undrer sig kun over, hvorfor kildehenvisningen til svarbrevet i Nr. 307 fra Vadstena kun bliver anført som »Samtidig utkast i Vadstena brevbok fol. 337. K. Bibl. St.holm.« – hvilken brevbog? I øvrigt bemærker man de store gaver som dronning Dorothea havde ydet Dragsmark kloster i Bohuslän (Nr. 290), og pavelige nådesbeviser til kong Hans (Nr. 250, 266, 323). Vedtægter udgøres først og fremmest af hanserecesser fra perioden. Man hilser bindet velkommen og ser frem mod registerbindet, som vil gøre indholdet lettere tilgængeligt.

Tore Nyberg

NYERE TID

Robert Mandrou: From Humanism to Science 1480–1700. The Pelican History of European Thought III, Middlesex 1978. Oversat fra: Dès humanistes aux hommes de science: xvie et xviie siècles. Paris 1973.

Intentionen med serien er at udforske og fremstille de europæiske ideers historie i relation til samfundene – fra Frankerriget til i dag. I indledningen præciserer Mandrou, hvilke forhold i samfundene, det efter hans mening er væsentligt at relatere ideernes udvikling til – nemlig bestemte tekniske, økonomiske og sociale omstændigheder, som har været determinerende for fremvæksten og spredningen af »nye former for tænkning.« Med hensyn til de tekniske omstændigheder lægger Mandrou vægt på mulighederne for informations-spredning: udvikling af bogtrykkekunsten, mulighederne for korrespondance, for forsamlings, mv. Disse omstændigheder må lægges til kulturudtrykkenes (tænkningens) udviklingslinier. Men det er også nødvendigt at lægge de sociale og økonomiske omstændigheder til: allianceforholdene, »den gødede jord«, osv. Med hensyn til de sociale og økonomiske omstændigheder deler Mandrou mellem de udøendes (de lærdes, teologernes, humanisternes) socialøkonomiske forhold (social placering: genetisk materielt, biologisk – tilknytningen til organiseringer, oppositionelle grupper, o.l.) og det skiftende sociale og økonomiske »klima«, hvorunder tænkningen udfoldede sig. I fremstillingen beskæftiger Mandrou sig med andre ord med sammenhængen mellem tænkningen og de særligt definerende historiske omstændigheder, den har udviklet sig sammen med i det vestlige Europa i perioden.

Det, der er centralt for forfatteren, er beskrivelsen af intelligentiaens skiftende situationer i samfundene: mulighederne for akkumulation af viden, cirkulation af information, magtforholds indgriben i ideernes udvikling, inkquisitionen, tænkningen og de til stadighed udskilte klasser og lag i samfundene, allianceforholdene mellem intelligentia og kongemagt, Romersk-katolsk kirke, borgerskab. Endvidere de lærdes, teologernes, jødernes – sociale, økonomiske, genetiske – relationer. Det er kategorierne og strukturerne. Scenen: Europa vest, 1480–1700. Forløbet: »tidens dialektik«.